

Správa NP České Švýcarsko

Vážený pan
Ing. Pavel Benda, Ph.D.
ředitel
Pražská 457/52
407 46 Krásná Lípa

NAŠE ČÍSLO JEDNACÍ: 15103/SOPK/2018 **VYŘIZUJE** TRACHTOVÁ, OKROUHLÍKOVÁ PRAHA 12. LISTOPADU 2018
UHLÍKOVÁ, KRÍŽ, CHOBOT, KOSEJK

Věc: Vyjádření dotčeného orgánu k problematice možných kompenzačních opatření pro předmět ochrany bobr evropský v EVL Labské údolí a EVL Porta Bohemica

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (dále jen „Agentura“) jako orgán ochrany přírody příslušný podle ust. § 75 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 78 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění (dále jen „ZOPK“), vydává na základě žádosti Správy Národního parku České Švýcarsko, Pražská 457/52, 407 46 Krásná Lípa (dále jen „NP ČŠ“) ze dne 16. 11. 2017, č. j.: SNPCS 06242/2017 o zaslání stanoviska k problematice možných kompenzačních opatření na předmět ochrany 3270 v evropsky významné lokalitě (dále jen „EVL“) Labské údolí a předmět ochrany bobra evropského (*Castor fiber*) v EVL Labské údolí a EVL Porta Bohemica jako jednoho z podkladů pro stanovení kompenzačních opatření týkajících se řešení významně negativního vlivu Plavebního stupně Děčín (jako součásti Koncepce vodní dopravy pro období 2016 - 2023) v souladu s § 45i odst. 11 ZOPK toto **vyjádření** podle části čtvrté zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění, (dále jen „správní řád“) k předmětu ochrany bobr evropský.

1) Věcná příslušnost OOP pro stanovení kompenzačních opatření

Ve věci stanovení kompenzačních opatření jsou současně věcně příslušné jako orgány ochrany přírody (dále jen „OOP“) NP ČŠ, v jejíž územní působnosti se nachází EVL Labské údolí a část území EVL Porta Bohemica, a zároveň také Agentura, v jejíž územní působnosti se nachází převážná část území EVL Porta Bohemica. Hranice územní působnosti výše uvedených OOP je znázorněna na obr. 1. Dohodou ze dne 16. 11. 2017 dle § 11 odst. 2 správního řádu byla určena místní příslušnost na základě shody příslušných OOP tak, že k vydání kompenzačních opatření je příslušná NP ČŠ a Agentura má postavení dotčeného správního orgánu dle § 136 správního řádu.

V územní působnosti NP ČŠ se nachází pět bobřích teritorií a většina rozlohy teritoria Prostřední Žleb 1. V územní působnosti Agentury se na toku Labe po vodní dílo Střekov nachází okrajová část teritoria Prostřední Žleb 1 a dalších 13 bobřích teritorií (obr. 4).

Teritoria negativně ovlivněná potenciální výstavbou Plavebního stupně Děčín (dále jen „PSD“) se nachází v územní působnosti obou orgánů. Avšak bobří osídlení dotčeného úseku Labe je vzájemně biologicky, ekologicky a funkčně provázáno, tak jako ostatní ekosystémy a druhy existenčně svázané s řekou.

Z výše popsaných důvodů je vliv výstavby PSD na předmět ochrany bobr evropský nutno posuzovat komplexně, tj. bez zohlednění průběhu administrativních hranic ZCHÚ a územní působnosti příslušných orgánů ochrany přírody. Jedině tak je možné stanovit smysluplná a funkční kompenzační opatření a naplnit tak požadavky na jejich věcnou podstatu, která je definována v § 45i ZOPK. V následujícím textu jsou tak navrhována kompenzační opatření za všech šest negativně ovlivněných teritorií.

2) Bobr evropský (*Castor fiber*)

a) Vstupní informace, podklady pro stanovení kompenzačních opatření

Bobr evropský v soustavě Natura 2000 na Labi

Na dolním toku řeky Labe se nacházejí dvě lokality soustavy Natura 2000, ve kterých je bobr evropský předmětem ochrany, a ve kterých je možné očekávat negativní vliv PSD v případě jeho realizace. Jedná se o EVL Labské údolí a EVL Porta Bohemica (viz obr. 2, 3).

Vstupní informace o bobřím osídlení na Labi

Informace o aktuálním rozsahu teritorií a umístění pobytových znaků bobra evropského v EVL Labské údolí a v EVL Porta Bohemica byly získány z posledního monitoringu předmětného druhu (dále jen „monitoring“), který v této oblasti proběhl v období 24. 3. – 25. 3. 2018. Monitoring byl realizován pracovníky FŽP ČZU v Praze, kteří provádějí monitoring bobra evropského od roku 2006 v rámci přípravy a realizace Programu péče o bobra evropského v ČR. V níže uvedeném textu byly také zohledněny výsledky z monitoringů, které probíhaly v úseku Labe od státní hranice po vodní dílo (dále jen „VD“) Střekov v letech 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2013, 2015 a 2017.

Popis bobřího osídlení v úseku Labe potenciálně dotčeného stavbou PSD

V úseku VD Střekov – státní hranice ČR bylo v roce 2018 vymapováno 19 teritorií bobra evropského (obr. 4). Od roku 2006 do roku 2018 se v tomto úseku početnost teritorií pohybuje v rozmezí od 11 do 19 teritorií. Od roku 2009 počet teritorií narůstá pravděpodobně v souvislosti s obnovou břehových porostů po povodních v roce 2002. Avšak vzhledem k biotopové nabídce v daném úseku a izolaci úseku dolního Labe zdymadlem Střekov nelze předpokládat, že nárůst počtu teritorií bude pokračovat. Tomu nasvědčují i malé rozdíly v celkovém počtu teritorií, které zde byly zjištěny v rámci posledních monitoringů v letech 2015, 2017 a 2018.

PSD, který má být situován na ř. km 737,12, se nachází v oblasti, která je hraničním územím mezi dvěma teritorii (obr. 5). Severní teritorium, tzv. Prostřední Žleb 2, se nachází v EVL Labské údolí. Jižní teritorium, tzv. Prostřední Žleb 1 se většinou své rozlohy rozprostírá v EVL Porta Bohemica.

b) Vliv "Realizace stavebních opatření odstraňujících úzká místa omezující plavební provoz", resp. výstavby PSD na populaci bobra evropského v obou EVL

V „naturovém“ hodnocení (Fialová 2016) jsou zmíněny negativní vlivy na bobra evropského zapříčiněné vznikem migrační přepážky v podobě PSD a rušivé vlivy v souvislosti se stavebními pracemi. V kontextu možných kompenzačních opatření je však nutné uvažovat též negativní vlivy způsobené navýšením vodního sloupce v důsledku vzduť PSD, zánikem velké části břehových porostů - potravní základny bobra, prohrábkami v toku, výstavbami doprovodné infrastruktury a komunikací navázaných na PSD a účinkem s tím spjatých rušivých vlivů.

Dle projektové dokumentace má hydrodynamické vzduť PSD dosahovat až k obci Dobkovice, tj. po 749,2 ř. km. V oblasti vzduť se tak kromě teritoria Prostřední Žleb 1 budou nacházet další čtyři teritoria bobra evropského.

Z výše uvedených skutečností je možné vyvodit, že výstavbou PSD s doprovodnými úpravami při ústí Ploučnice do Labe dojde v rámci obou EVL ke změně podmínek v níže uvedených sedmi teritoriích bobra evropského. U šesti z nich, v textu jsou označeny hvězdičkou, je předpokládán významně negativní vliv PSD, který může zapříčinit trvalý či dočasný zánik teritoria. Názvy teritorií jsou uvedeny na obr. 4.

*Teritorium Podskalí – se nachází v EVL Labské údolí, po výstavbě PSD zřejmě dojde k opuštění lokality bobry. Znovuosídlení lokality není pravděpodobné.

*Teritorium Prostřední Žleb 2 – se nachází v EVL Labské údolí, po výstavbě PSD dojde k opuštění lokality bobry. I po plánovaných revitalizacích není jisté, zda lokalitu bobří trvale znovu osídlí.

Dále uvedená teritoria se celá či většinou své rozlohy nachází v EVL Porta Bohemica.

*Teritorium Prostřední Žleb 1 – po výstavbě PSD dojde k opuštění lokality bobry. I po plánovaných revitalizacích není jisté, zda lokalitu bobří trvale znovu osídlí.

*Teritorium Křešice, Nebočady čistírna, Nebočady tůň – tato teritoria budou ovlivněna vzduším PSD, které v nich bude nabývat rozsahu od přibližně 2,5 m po 0,6 m. Trvale navýšená úroveň vodní hladiny může negativně ovlivnit vitalitu břehových porostů, tj. potravních zdrojů a dále dojde navýšení úrovně vodní hladiny v úkrytových a sídelních norách bobrů. Z těchto důvodů může dojít k dočasnému nebo trvalému opuštění teritorií bobry.

Teritorium Nebočady rameno – předmětné teritorium se nachází v úseku, ve kterém bude vyznívat vzduť PSD. Zde předpokládáme, že již vyznívající vzduť nebude příčinou zániku teritoria.

c) Kompenzační opatření

Parametry náhradní lokality

Jak bylo výše uvedeno, významně negativní vliv PSD, který může zapříčinit trvalý či dočasný zánik teritoria, je možné předpokládat u šesti teritorií bobra. Průměrná délka teritoria bobra evropského na našich tocích se pohybuje v rozmezí 1 – 2 km. Délka teritoria je ovlivněna dostupnou potravní nabídkou, tj. zejména četností a druhovou skladbou břehových porostů, charakterem toku, tj. zejména jeho podélným sklonem, a hustotou bobřího osídlení v předmětném regionu.

Kompenzační opatření tedy musí spočívat v nalezení náhradní lokality, na které je již přítomno 6 teritorií bobra evropského, a která zaujímá minimálně 12 km toku. Lze očekávat, že délka předmětného úseku bude větší než uvažovaných 12 km. Přičemž se musí jednat o lokalitu na středním a spíše dolním toku (z důvodu typologické podobnosti kompenzovanému úseku Labe), ve které se nachází dostatečné množství břehových porostů se zastoupením vrb, v ideálním případě i topolů. Dále by se mělo jednat o lokalitu s co nejmenším konfliktním potenciálem, tj. lokalitu, na které životní projevy bobrů nezpůsobují závažné konfliktní situace (např. narušení protipovodňových hrází). Hledaná lokalita by se také měla nacházet v Čechách, aby bylo dosaženo geograficky rovnovážného rozložení lokalit soustavy Natura 2000 vzhledem k areálu výskytu bobra evropského v ČR. V Čechách se nachází pouze tři EVL, ve kterých je předmětem ochrany bobr evropský a které jsou méně plošně rozsáhlé než pět moravských EVL, v kterých je tento hlodavec předmětem ochrany.

Možná náhradní lokalita

Dle výše uvedených priorit by bylo nejvhodnější nalézt náhradní lokalitu v lokalitě EVL Labské údolí či EVL Porta Bohemica. Na území EVL Labské údolí a v části EVL Porta Bohemica po VD Střekov to není možné. Tento úsek Labe je z hlediska bobřího osídlení již nasycen a žádnými opatřeními nelze změnit jeho biotopovou nabídku tak, aby došlo k potřebnému navýšení zdejší populace o dalších 6 rodin. V části EVL Porta Bohemica, která se nachází nad VD Střekov, bobří osídlení teprve vzniká. Dle aktuálních výsledků monitoringu jsou zde přítomna čtyři bobří teritoria, která se nacházejí v úseku Labe od obce Lhotka n. Labem po východní konec EVL u obce Třeboutice (obr. 3). VD Střekov, v kombinaci s úzkým kaňonem Labe a sousedícími železnicemi a silnicemi, tvoří v EVL Porta Bohemica pro předmětný druh nepřekonatelnou migrační překážku. Ta znemožňuje přirozený pohyb bobrů v této EVL a rozděluje tak přítomnou bobří populaci na dvě subpopulace, mezi kterými je znemožněn tok genů. Mladí jedinci, hledající vlastní nové teritorium a migrující v současnosti zejména proti proudu Labe, nemohou z důvodu neprostupnosti VD Střekov v migraci pokračovat a musí hledat alternativní migrační cesty. Ty pravděpodobně, vzhledem k plošnému bobřímu osídlení toku Labe pod VD Střekov a k jeho absenci nad touto bariérou, často končí úhynem migrujících bobrů. Z těchto důvodů je žádoucí také řešit zamezení fragmentačního vlivu VD Střekov na bobří populaci v EVL Porta Bohemica.

Kompenzační opatření je tedy vhodné realizovat v té části EVL Porta Bohemica, která se nachází mezi VD Střekov a Lhotkou nad Labem a není dosud bobry trvale osídlena. Tato opatření vytvoří podmínky pro osídlení bobry tam, kde v současnosti není biotopová nabídka vhodná pro jejich dlouhodobý výskyt. V předmětném úseku Labe je kompenzační opatření možné realizovat na dvou lokalitách. V následujícím textu je u vybraných dvou lokalit současně uvedena náplň kompenzačních aktivit.

1. Právý břeh Labe u obce Libochovany (okr. Litoměřice) a protilehlý levý břeh

1-A Právý břeh: plocha vhodná pro realizaci kompenzačních opatření je zakreslena na obr. 6. Její rozloha je 5,2 ha. Kompenzační opatření zde spočívají v:

- a) umožnění tvorby bobřích nor v březích toku Labe aspoň v 50% délky zakreslené plochy,
- b) ve střední části vymezené plochy vytvoření tůně obdélníkového tvaru plošné výměře 1 ha tak, aby výška vodního sloupce byla celoročně minimálně 1m,
- c) v plošné výsadbě dřevin, která svou druhovou kompozicí bude odpovídat měkkému luhu (optimálně ve složení 70% vrb, 20% topolů, 9% jasanů, javorů a lip, 1% olší) a bude provedena tak, aby zakreslená plocha byla s výjimkou tůně pokryta výsadbou dřevin.

1-B Levý břeh: kompenzační opatření zde spočívají v umožnění tvorby bobřích nor v březích toku Labe ve stejném rozsahu, jako je uvedeno u pravého břehu.

2. Levý břeh Labe u obce Malé Žernoseky (okr. Litoměřice)

Plocha vhodná pro realizaci kompenzačních opatření je zakreslena na obr. 7. Její rozloha je 18 ha. Kompenzační opatření zde spočívají v:

- a) umožnění tvorby bobřích nor v březích toku Labe aspoň v 50% délky zakreslené plochy,
- b) ve střední části vymezené plochy vytvoření tůně obdélníkového tvaru o plošné výměře 1,4 ha tak, aby výška vodního sloupce zde byla celoročně minimálně 1m,
- c) v plošné výsadbě dřevin, která svou druhovou kompozicí bude odpovídat měkkému luhu (optimálně ve složení 70% vrb, 20% topolů, 9% jasanů, javorů a lip, 1% olší) a bude provedena tak, aby zakreslená plocha byla s výjimkou tůně pokryta výsadbou dřevin.

Na území EVL Porta Bohemica bude z výše popsaných kompenzačních opatření realizováno zpřístupnění břehů toku Labe pro tvorbu nor. Nora je nejčastějším typem bobřího obydlí. Dle účelu, ke kterému byly nory vytvořeny, jsou rozlišovány na nory sídlení a úkrytové. Sídelní nora v bobřím teritoriu může být pouze jedna, ale u početnějších rodin nelze vyloučit přítomnost většího počtu (dvou až tří) těchto nor. Nora úkrytová slouží jako přechodný úkryt a

v teritoriu bobrů se jich nachází velké množství (řádově desítky). Na předeměných lokalitách jsou břehy Labe opevněny kamenným záhozem či rovnatinou. Toto opevnění vytváří překážku pro hloubení bobřích nor, jejichž existence je jednou ze základních životních potřeb těchto hlodavců.

K dosažení uvažovaného záměru, tj. vytvoření náhradní lokality, však nestačí pouze zpřístupnění břehů Labe pro tvorbu nor. Ekologická nika bobra evropského není omezena pouze na břehovou linii, ale její součástí je i břehové pásmo toků a navazující území do vzdálenosti 100 až 200 m od vlastního toku. Zde si tento hlodavec vymezuje a pachově označuje svá teritoria, získává potravu a stavební materiál. V návaznosti na realizaci opatření na březích Labe je tedy nutné na přilehlém území vytvořit podmínky, které odpovídají biotopovým a prostorovým nárokům předeměného druhu na vytvoření teritoria, a zajistí tak jeho dlouhodobý výskyt. Přičemž kompenzační opatření je nutné realizovat alespoň na jedné ze dvou výše uvedených lokalit. Preferována je lokalita u Malých Žernosek. Realizací uvedených aktivit tak dojde k vytvoření podmínek pro vznik alespoň jednoho nového teritoria. Dle výše definovaných podmínek pro kompenzační opatření je však nutné dále věcně nahradit ještě 5 negativně dotčených teritorií.

V současné době je z vlastních přítoků Labe (viz obr. 8) bobrem evropským plošněji osídlen horní tok Ohře, dolní tok Bíliny, dolní tok Orlice a spíše roztroušeně střední a dolní tok Ploučnice. V rámci dalších řek, které ale již neústí do Labe, je tímto druhem plošně osídleno povodí Berounky, jak vlastní tok, tak z jejích přítoků především Radbuza a Úhlava. Osídlení dalších přítoků Vltavy včetně jí samé je teprve v počátcích, přičemž v povodí tzv. horní Vltavy je v rámci Programu péče o bobra evropského v ČR vymezena tzv. zóna C, kde je výskyt bobrů nežádoucí.

Z výše uvedených možností, dle parametrů definovaných v části "Parametry náhradní lokality", se jako nejvhodnější náhradní lokality jeví tok Úhlavy a dolní tok Orlice.

Bobří osídlení Úhlavy začalo vznikat již v roce 2000. Jako úsek vhodný pro výběr náhradní lokality byl zvolen tok řeky Úhlavy od Janovic nad Úhlavou po Přeštice. Zde je Úhlava lemována břehovými porosty, ve kterých dominují keřové a stromové formy vrb. Vzhledem k dlouhodobému osídlení této řeky a přítomnosti vhodných břehových porostů lze předpokládat téměř kontinuální osídlení zvoleného úseku bobry. Avšak v Nálezové databázi ochrany přírody (tzv. NDOP), která je spravována AOPK ČR, bylo přítomno pouhých 6 údajů o výskytu bobra evropského od roku 2014. Tato databáze je mj. nejrozsáhlejším zdrojem informací o výskytu druhů na našem území.

Meandrující tok Úhlavy je místy uměle napřímen a v jeho přilehlém okolí se nacházejí nejčastěji zemědělské pozemky v podobě polí a luk. Z hlediska konfliktnosti výskytu jsou k dispozici pouze kusé informace o problémech zapříčiněných podmáčením či zatopením pozemků v souvislosti s výstavbou bobřích hrází. Vzhledem k neúplnosti informací o výskytu bobrů v předeměném úseku, vzdálenosti od dotčených EVL na Labi a konfliktnímu potenciálu se jako vhodnější jeví dolní tok Orlice, konkrétně EVL Orlice a Labe.

EVL Orlice a Labe byla vedle několika přírodních stanovišť vymezena k ochraně živočichů bolena dravého (*Aspius aspius*), vážky „klínatky rohaté“ (*Ophiogomphus cecilia*) a vydry říční (*Lutra lutra*). Jedná se o velmi zachovalou a funkční nivu toku Orlice s přirozeným meandrujícím korytem, četnými slepými rameny a charakteristickou lužní a nivní vegetací.

V roce 2014 byl proveden průzkum výskytu bobra evropského na Orlici v této EVL. Zadavatelem průzkumu byl Krajský úřad Královehradeckého kraje. První údaj o výskytu druhu z této lokality pochází z roku 2010. Průzkum zjistil výskyt bobra evropského mezi obcemi Blešno a Týniště nad Orlicí (viz obr. 9). Počet teritorií zde byl odhadnut na 6 až 8. Z hlediska biotopové nabídky řeka Orlice a její přilehlé okolí představuje pro bobra evropského velice vhodné prostředí a lze předpokládat, že v následujících letech zde předeměný druh vytvoří stabilní a početnou populaci.

V předeměném úseku nejsou zatím z dostupných informací známy konfliktní situace zapříčiněné životními projevy bobrů.

Vzhledem k biotopové nabídce předmětné lokality, která je v EVL a nachází se na Labi a jeho přítoku Orlici, k dostatečnému počtu teritorií a k nízkému konfliktnímu potenciálu se EVL Orlice a Labe jeví jako nejvhodnější náhradní lokalita.

Realizace kompenzačních opatření zde spočívá v zařazení bobra evropského mezi předměty ochrany této EVL.

Jednou z možností kompenzačních opatření je opětovné vysazení dotčeného druhu. Tato možnost však není uvažována, neboť bobr evropský je druh s velkým migračním potenciálem.

3) Závěr

Z předloženého návrhu vyplývá, že kompenzační opatření realizovaná v lokalitě EVL Porta Bohemica mohou vytvořit nový biotop pro jedno bobří teritorium. Náhradní lokalitu pro zbývajících pět teritorií je nutno nalézt v jiné části povodí Labe. Jako nejvhodnější se jeví EVL Orlice a Labe. Uvažované nahrazení spočívá v zařazení bobra evropského mezi předměty ochrany této EVL. Toto zařazení umožní urychlení nástupu účinnosti kompenzačních opatření i v kontextu kompenzačních aktivit realizovaných v lokalitě EVL Porta Bohemica, jejichž účinnost lze očekávat až v dlouhodobém časovém horizontu.

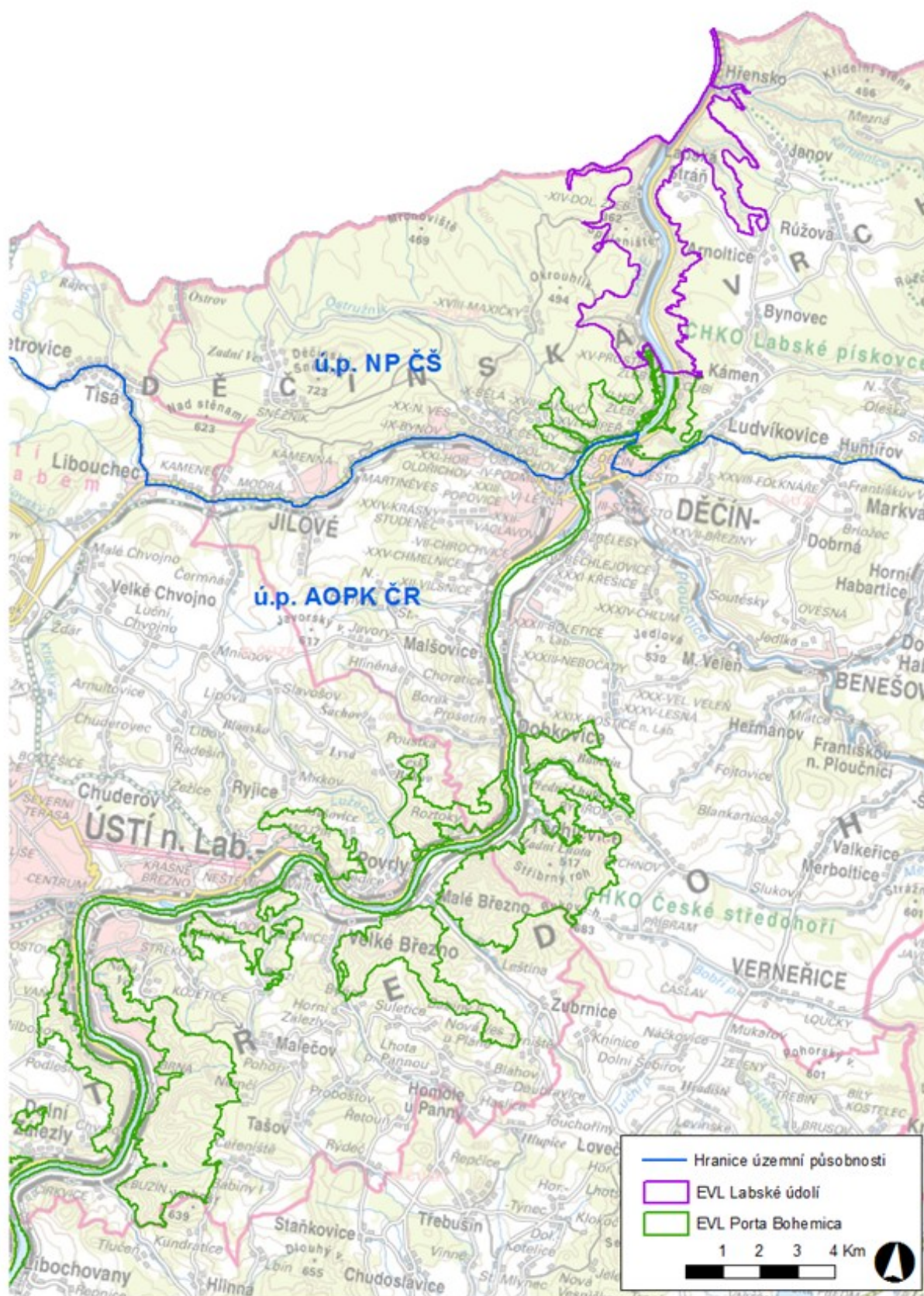
S pozdravem

Mgr. Jaromír Kosejk

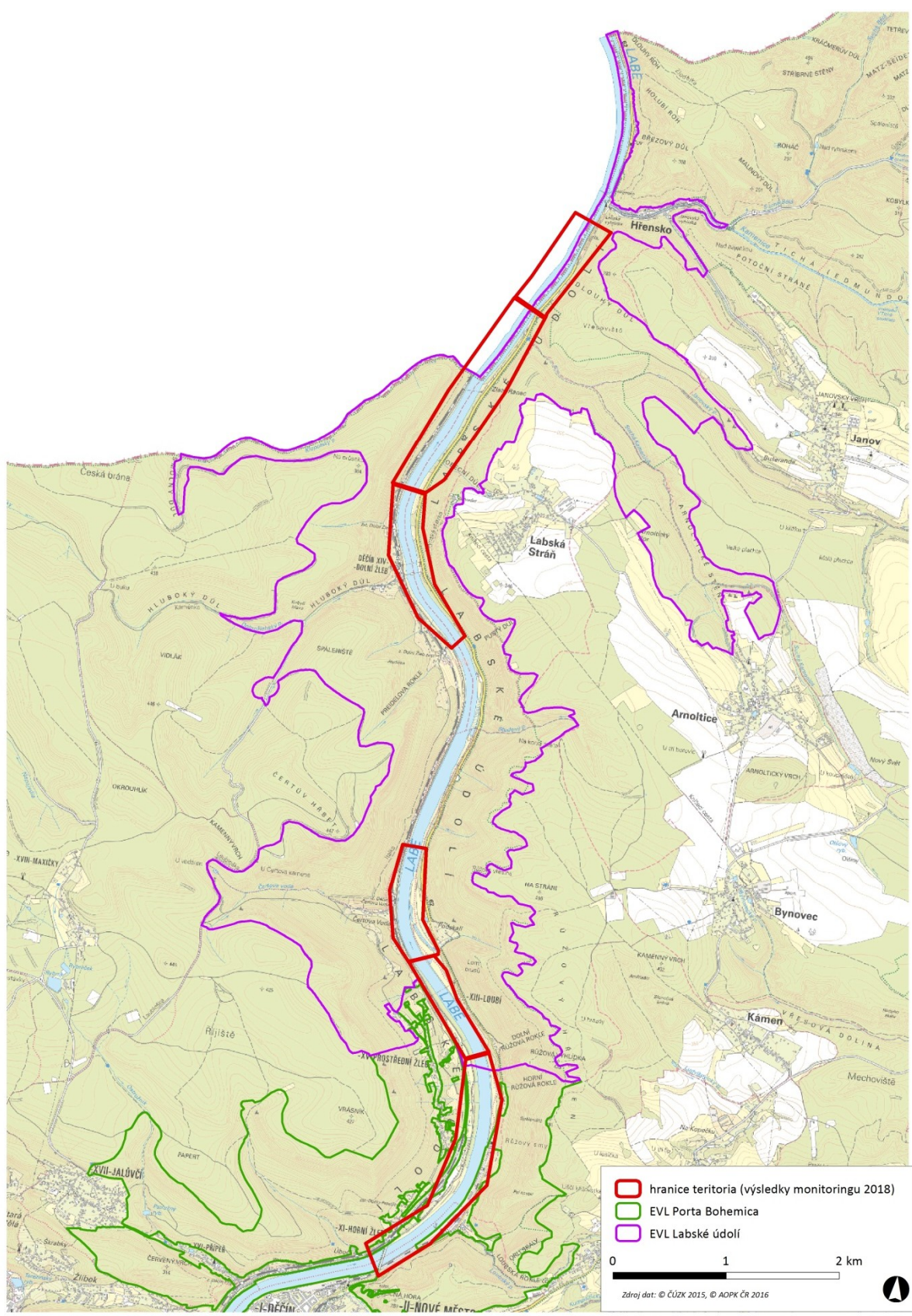
ŘEDITEL ODBORU OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY

Přílohy: Obrazová dokumentace:

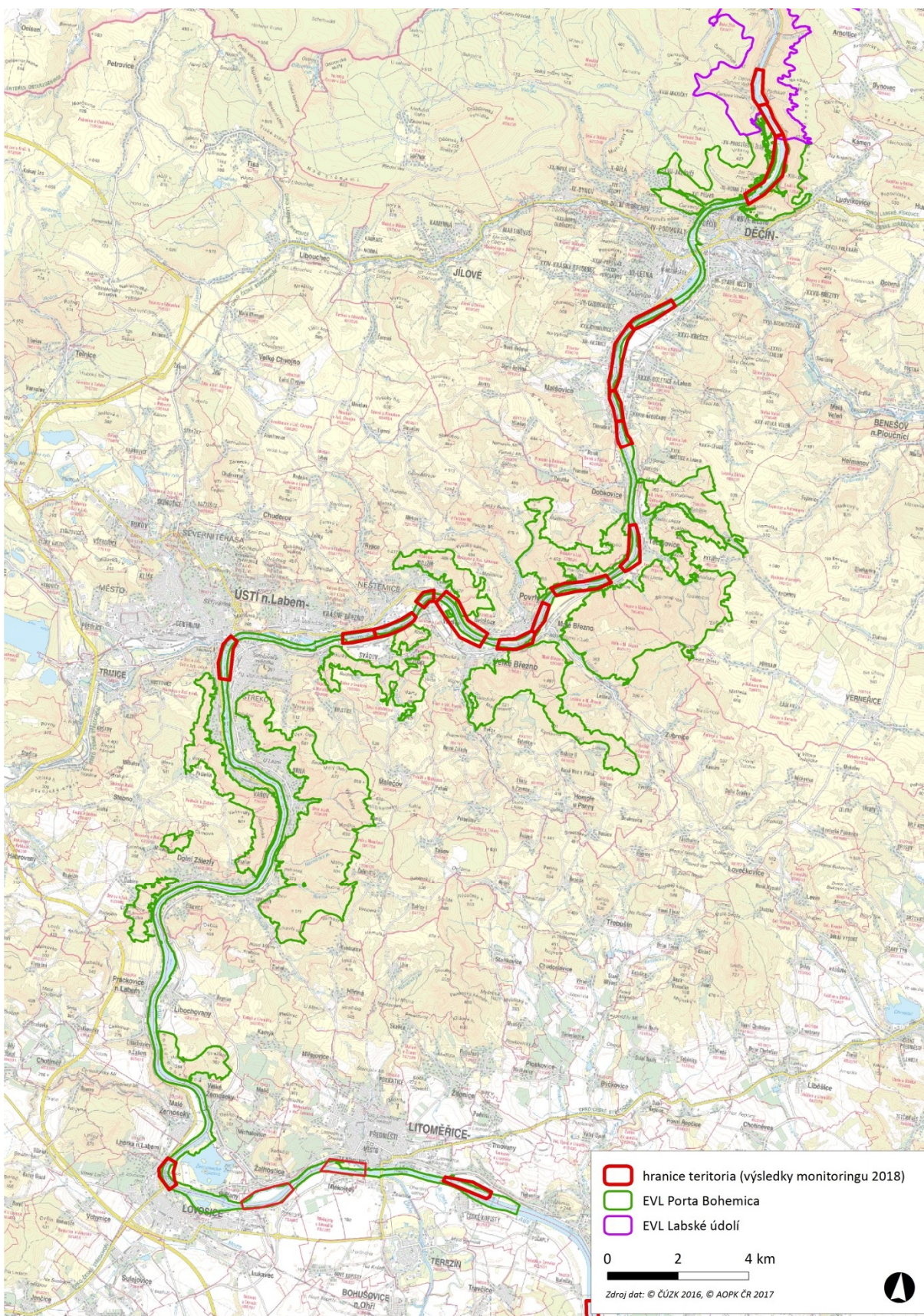
Obr. 1: Územní působnost AOPK ČR a NP ČS

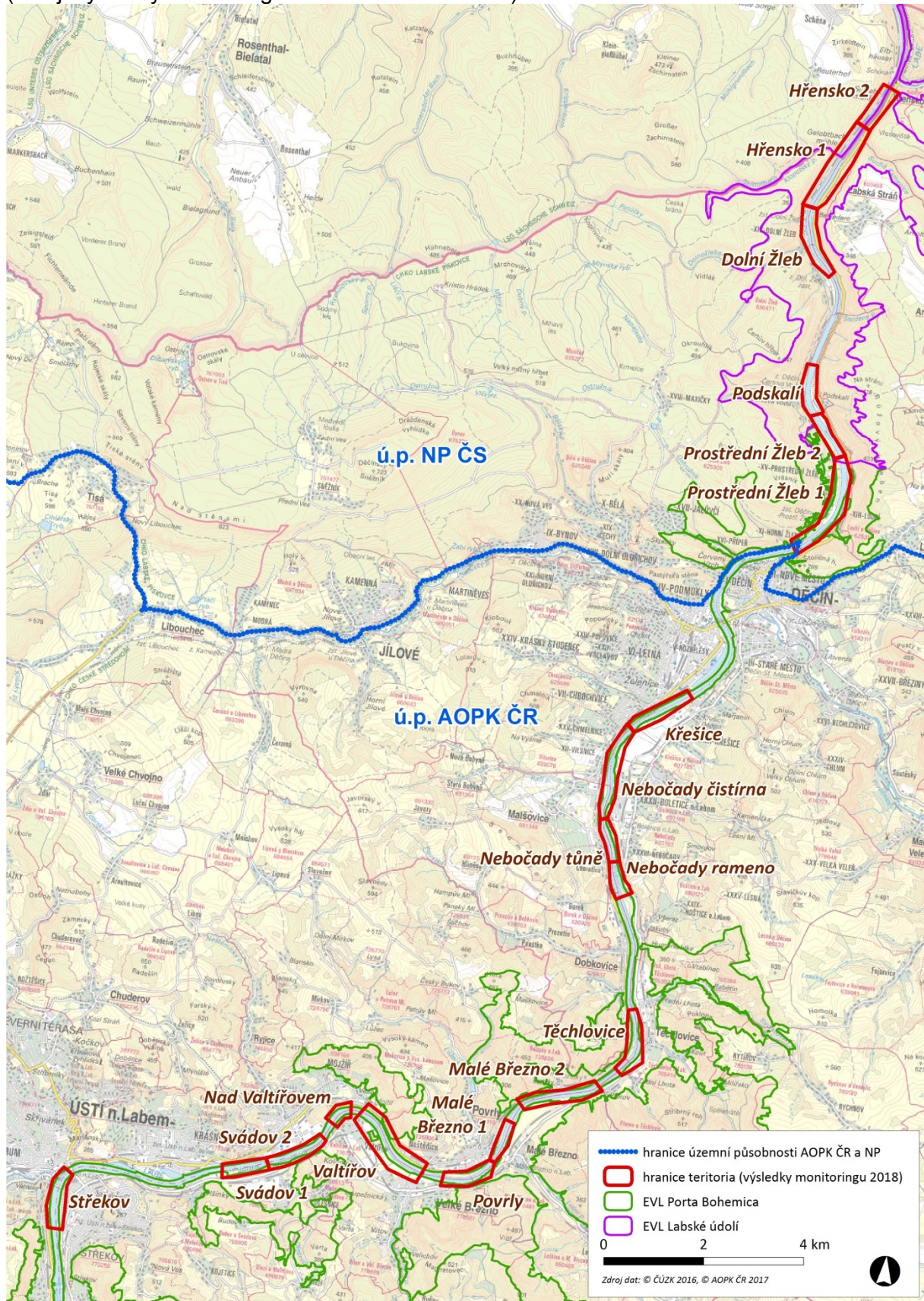
Obr. 2: Lokalizace teritorií bobra evropského v EVL Labské údolí (zdroj: výsledky monitoringu FŽP ČZU v roce 2018)

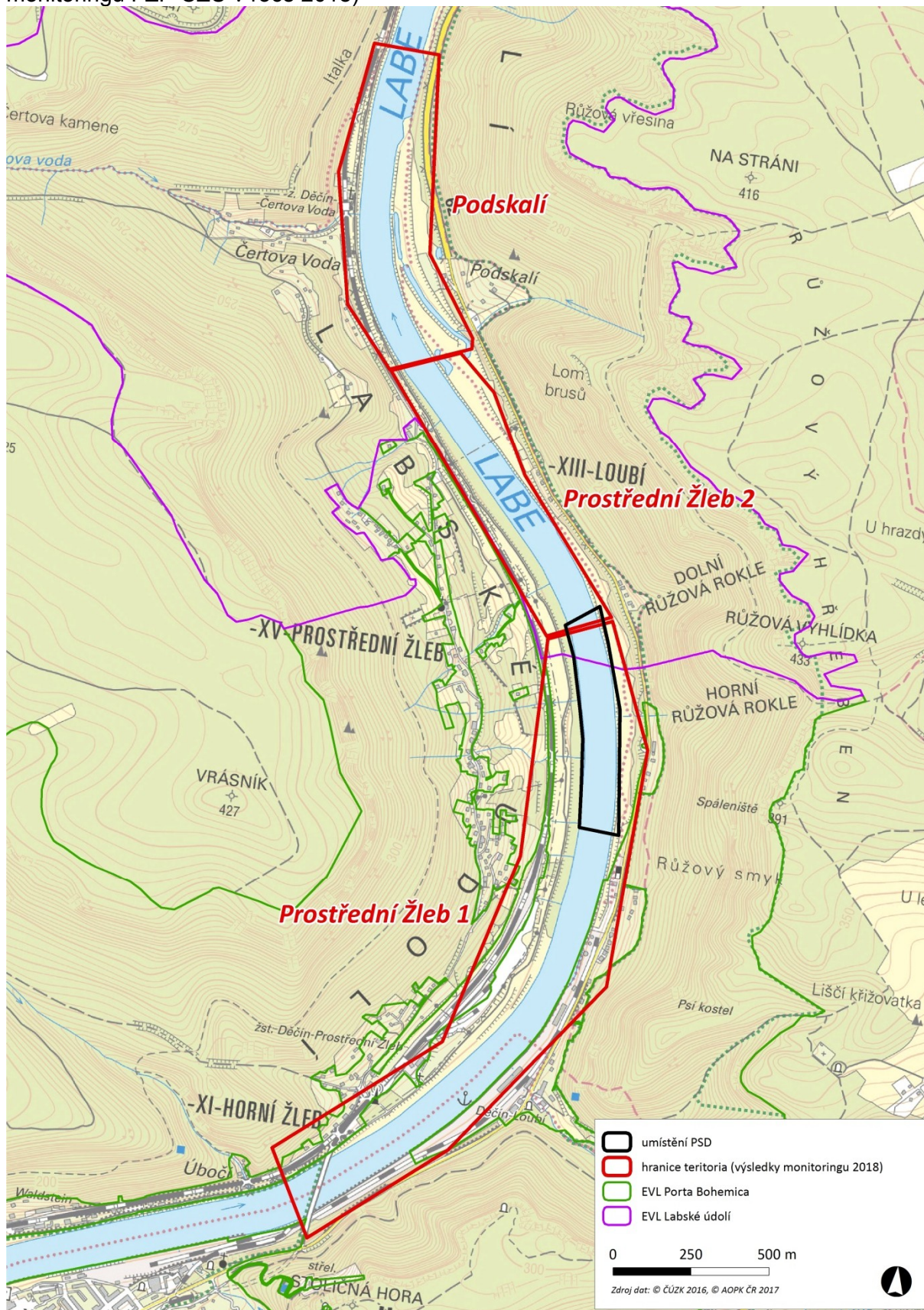
Obr. 3: Lokalizace teritorií bobra evropského v EVL Porta Bohemica (zdroj: výsledky monitoringu FŽP ČZU v roce 2018)

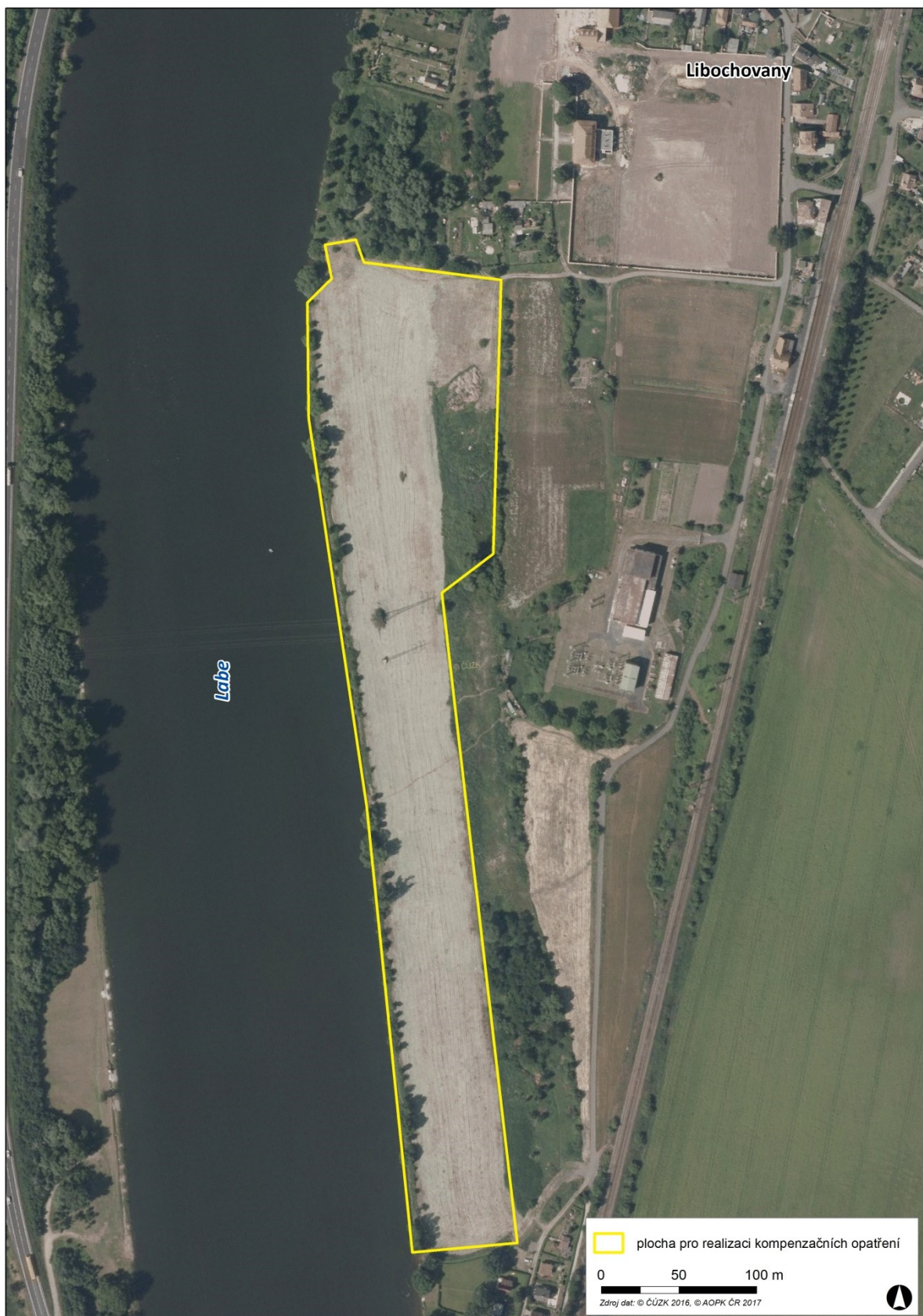
Obr. 4: Lokalizace teritorií bobra evropského v úseku VD Střekov – státní hranice ČR (zdroj: výsledky monitoringu FŽP ČZU v roce 2018)

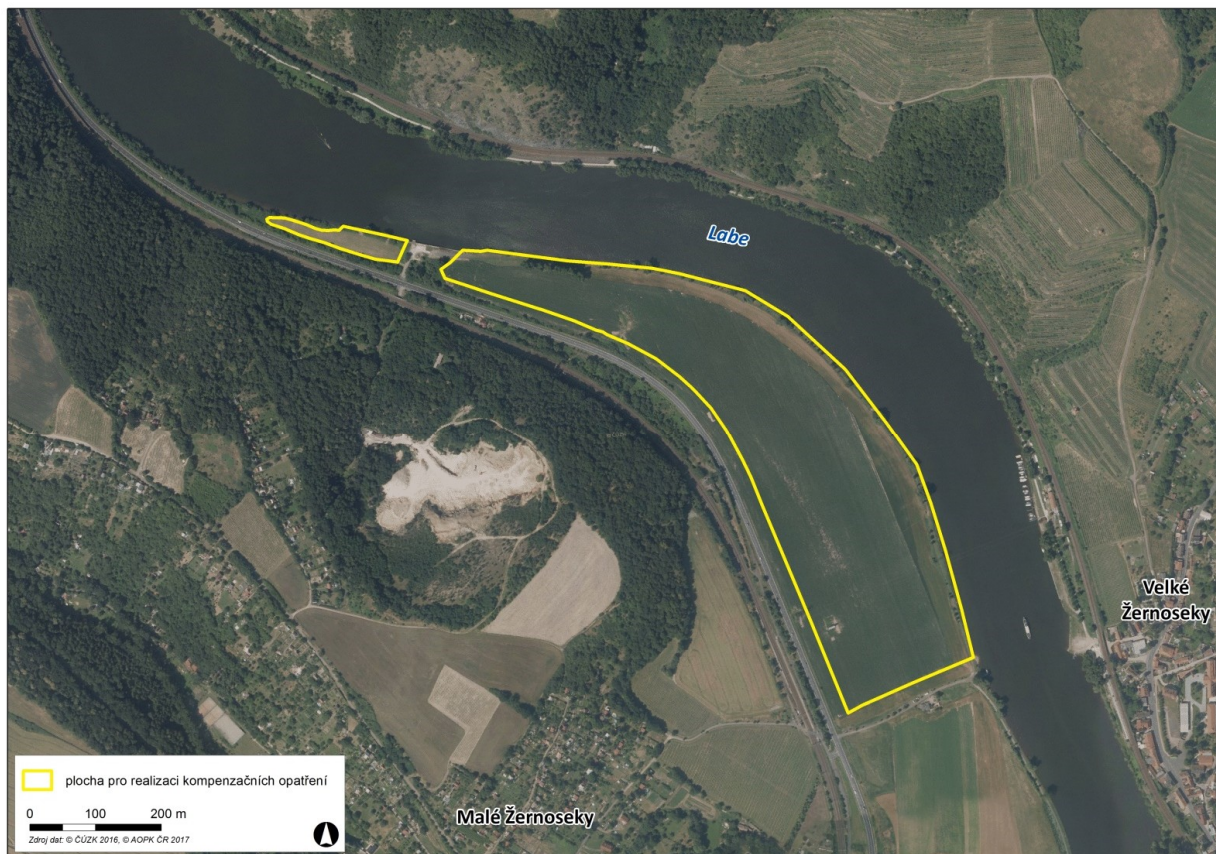
Obr. 5: Lokalizace teritorií bobra evropského v oblasti výstavby PSD (zdroj: výsledky monitoringu FŽP ČZU v roce 2018)

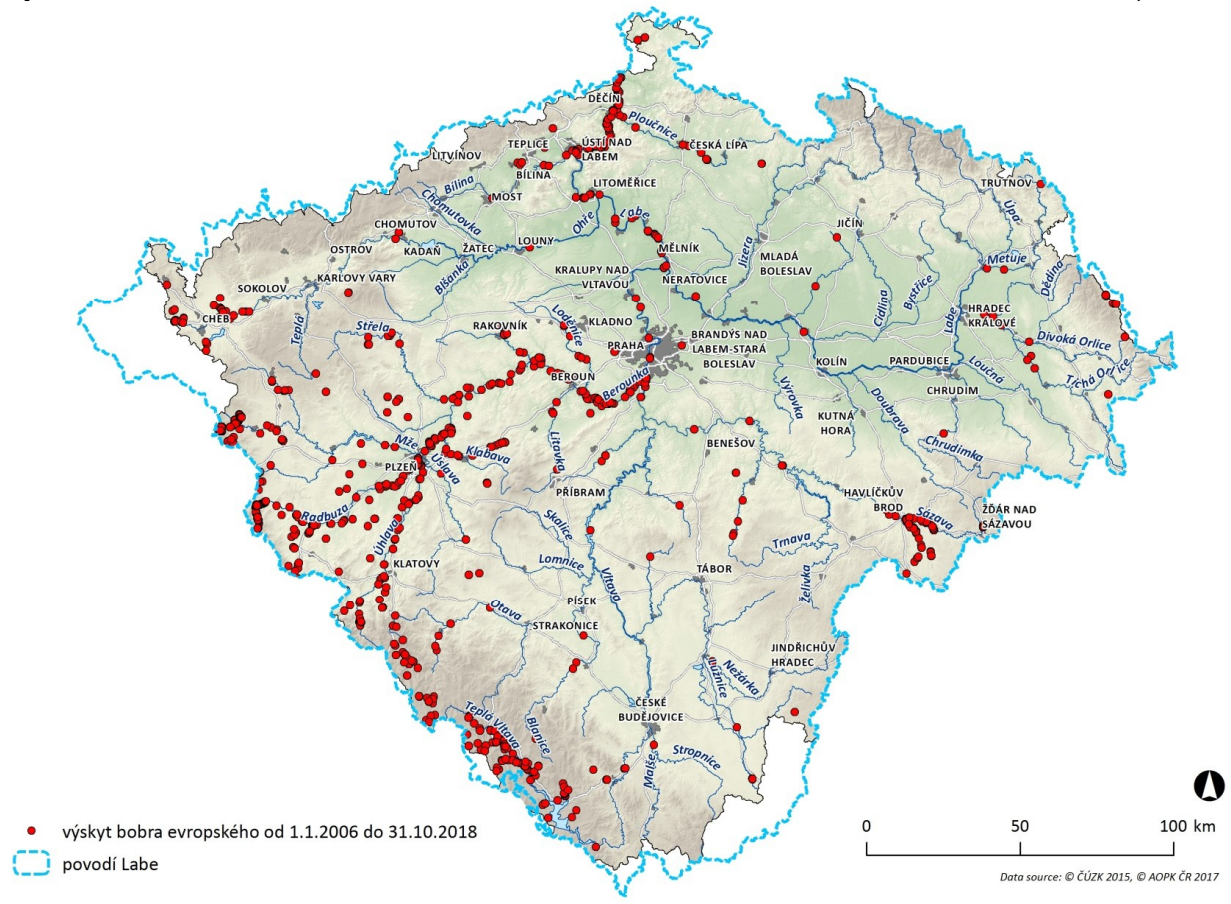
Obr. 6: Vymezení plochy vhodné pro kompenzační úpravy u obce Libochovany (okr. Litoměřice)

Obr. 7: Vymezení plochy vhodné pro kompenzační úpravy u obce Malé Žernoseky (okr. Litoměřice)

Obr. 8: Výskyt bobra evropského v povodí Labe od roku 2006 do října 2018 (zdroj: údaje z NDOP)

Obr. 9: Osídlení toku Orlice bobrem evropským v EVL Orlice a Labe v roce 2014 (zdroj: údaje získány z průzkumu, který byl zadán KÚ Královehradeckého kraje)

